

baade i Forbindelse med den Lov, som her foresligger, og efter Sagens selvstændige Beskaffenhed, være af megen Vigtighed, det vil da bortrydde den visnok urigtige Opinion, som synes at have dannet sig, at Communallovens Fremme i Modsatning til en tidligere Ministers Behudelse skulde være bleven standset paa Grund af, at mindre liberale Principer havde gjort sig gjældende. Jeg troer at have Grund til at fremsætte den Tanke, at vel netop det Modsatte er Tilfældet, og jeg troer derfor, at Indevrigsministeren, om jeg tør bruge det Udtryk, vil gjøre sig selv, det vil sige i Forholdet til Rigsdagen, og vil gjøre Rigsdagen og Folket en stor Tjeneste med at give os en sikker Forjættelse om, at vi i alt Fald til næste Rigsdag snarest muligt kunne vente Communalloven forelagt.

Monrad: Da jeg ønsker at udtale mig i nogen Udførlighed, saa skal jeg ikke spille Tiden med at erklære, at jeg vil stræbe at udtale mig i al Korthed. (Latter.) Jeg vil tillade mig, at betragte de forskjellige Arter af Hartkorn, for hvilke der i Lovudkastet er foreslaaet, at der skulde udredes Erstatning. Alle synes at være enige deri, at det Hartkorn, som har været i Handel og Wandel efterat Skattefrihed blev indrømmet, bør have Erstatning, men, at man derimod med Hensyn til det Hartkorn, som ikke har været i Handel og Wandel efter den Tid, Skattefrihed blev givet, men som har været i den samme Familles Besiddelse, ikke kan gjøre en saadan Billighedsbetragtning gjældende. Der er dernæst blevet talt om Lehnens Frihedshartkorn; men med Hensyn til dette Punkt haaber jeg, at det ærede Medlem, som igaar lovede os at gaae dybere ind paa Realiteten, vil give de nødvendige Oplysninger, og jeg skal derfor ikke indlade mig derpaa. Der bliver imidlertid endnu tilbage adskillige andre Arter af Hartkorn, for hvilke der maaskee dog burde gives forskjellige Erstatningsregler. Først er der da den ufrie Hovedgaardstart, paa hvilken der kommer til at hvile store communale Byrder, uden at det derfor faaer nogen Erstatning. Det har gjort mig ondt, at Ministeriet i Motiverne til Lovudkastet har sagt, at det, som kunde tale for dette Hartkorn, alene vilde

støtte sig paa Billighedshensyn, uden at dette Hartkorn kunde siges at have et retligt Krav paa Erstatning; thi derom troer jeg dog vel, at vi Alle maae være enige, at der ikke kan være Tale, om strengt retligt Krav paa Erstatning for nogen som helst Art af Hartkorn, (Hør! Hør!) men at det, hvorom der alene her er Tale, det er en større eller mindre Billighed, en Billighed med Hensyn til hvilken jeg gjerne vil indrømme, at den danske Nation, der er saa billigtænkende, vil have gjort gjældende, at hvad den finder i høi Grad billigt, det finder den ogsaa i høi Grad retfærdigt. Der er dernæst tilbage Forforskjellen mellem to andre Slags Hartkorn, hvoraf enhver næsten udgjør Halvdelen af det privilegerede Hartkorn, det er det Hartkorn, som hører til Godserne og det Hartkorn, der bestaaer af Parceller med fri Hovedgaardstart. Den første store Halvdeel er angiven at udgjøre 23,000 Tdr. Hartkorn og den anden, nemlig den, der ikke hører til Godset, er bleven angivet at udgjøre 25,000 Tdr. Jeg vil nu tillade mig at gaae ind paa at betragte, om det maaskee ikke er ubilligt, at disse to store Hovedclasser af Hartkorn ere blevne stillede paa samme Fod. Jeg maa da i saa Henseende først bemærke, at det Hartkorn, som hører til Parceller, og som er uafhængigt af Godset, har en ganske anden Character end det Hartkorn, som endnu hører til Godset. Det Hartkorn, som hører til Parcellerne, er ubetinget frit, og kan gaae fra Mand til Mand, uden at tage noget af Friheden; men for det Hartkorn, som hører til Godser, er derimod for en stor Deel Skatteletelsen knyttet til den Betingelse, at der til Hovedgaarden hører i det Mindste 200 Tdr. Hartkorn-Bøndergods i en vis Afstand fra Gaarden; dette giver altsaa disse to Slags Hartkorn en aldeles forskjellig Natur. Lad os nu engang undersøge dette, mine Herrer! lidt nøiere. Jeg troer, at vi ere alle enige i, at som Fæstegods indbringer Bøndergaardene ikke nær saa meget som Selveiendom; kan man ikke antage det for at være antaget af Alle? (Jo! Jo!) Lad os derefter anfille en Beregning. Lad os ansætte 1 Td. Hartkorn af Bøndergods til 750 Rbd., det kommer ikke saameget an paa, om det er lidt mere eller mindre, saa